

האספסוף והענווה לפרשת בהעלותך הרב יצחק דור - ראש הישיבה

"ותדבר מרים ואהרון במשה על אודות האישה הכושית אשר לקח, כי אישה כושית לקח. ויאמרו רק אך במשה דיבר ה', הלא גם בנו דיבר, וישמע ה'. והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה".

שני דברים אמרו אהרון ומרים למשה (על פי דברי חז"ל שדיברו בפניו וכביכול "העירו" לו), האחד קשור בשני. ההערה היתה מדוע פרש מאשתו ציפורה, ולא יכול להיות שזה בגלל מעלתה של הנבואה כי הרי גם הם נביאים, והם לא פרשו מחיי משפחה.

תשובתו של משה לא נאמרת בתורה משום שכנראה לא נאמרה למרים ואהרון. ומדוע? משום: "שהאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה". וכי מה יאמר להם, שנבואתו אינה כנבואתם? שמעלתו גדולה ממעלתם? שאין כמעט שום השוואה בין נבואת משה לנבואת שאר הנביאים? לכן שתק משה מתוך ענוותנותו הגדולה. חוסר המודעות של מדרגת נבואת משה הוא שהביא לשאלתם של אהרון ומרים אשר רצו בטובתו של משה וציפורה ובטובת משפחתו.

לענ"ד ישנו עוד ממד המתבאר פה בפסוק "והאיש משה עניו מאוד". בתחילת הפרשה אנו מוצאים את התלונה הקשה של בני ישראל. "והאספסוף אשר בקרכו התאו תאוה, וישבו ויבכו גם בני ישראל ויאמרם מי יאכילנו בשר". תלונה זו הסתיימה בהרוגים רבים ובמקום הנקרא קברות התאוה. מי היה האספסוף אשר החל את תלונת התאוה לאוכל?

הפירוש המקובל אותו מביא רש"י הוא שהאספסוף הם "הערב רב", אותם אנשים אשר "נאספו" על בני ישראל בצאתם ממצרים. באספסוף זה הגיוני שיהיו תלונות משום שהם לא שייכים לרוח ולכיוון של עם ישראל.

אבל, ישנו בחז"ל פירוש נוסף. במדרש בספרי אומר רבי שמעון בן מנסיא שהאספסוף אלו הזקנים בפרשתנו, שנאמר: "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל". דברים אלו מדהימים. האם אותם זקנים יראי אלוקים, שנחה עליהם הרוח, שרוחו של משה נאצלה עליהם שנאמר: "ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם", הם אלה שהתאו תאוה חומרית כל כך. האם אלה שהיו צריכים לשאת עם משה "במשא העם" התאו תאוה? מה רוצה רבי שמעון בן מנסיא ללמדנו? וחץ מזה, הרי הסיפור על שבעים הזקנים היה אח"כ, ואולי לדבריו אין מוקדם ומאוחר בתורה.

הדברים קשים מאוד מאוד וכמעט בלתי ניתנים להסבר. אבל, אולי אפשר להבין חלק מהם לפי תורתו של הראיה קוק זצ"ל בספרו "אורות התשובה". הרב קוק מתאר תהליך רוחני ונפשי שעובר אדם שמתעלה במעלות רוחניות. בתהליך זה כוחותיו הרוחניים והשכליים דבקים בקב"ה, אבל גופו נעזב מהם. בשעה זו יכול להיות תהליך מסוכן מאוד. בלי כוחות הרוח שלו יכול הגוף וכוחותיו להיות נתון לשליטת המידות הרעות שבו, ויכול להגיע לדברים מאוד רעים.

ע"מ שהקשר בין הנשמה לגוף ישאר, והנשמה וכל כוחות הרוח ישפיעו על כוחות הגוף, על האדם לזכך את מידותיו, תיקון המידות צריך להיות קודם לכל עליה רוחנית ואז האיזון בין הגוף והנשמה נשמר.

מי שלא עושה כך יוצר דרמה של ממש ו"מלחמה פנימית" בין הגוף לבין כוחות הרוח שהתעלו, ויוצא קלקול גדול. בהחלט יתכן שדווקא הנבואה הגדולה של 70 הזקנים העלתה אותם לרמה רוחנית מאוד גבוהה, ושנסתיימה נבואתם ומעלתם, דווקא כוחות הגוף התגברו: "והאספסוף אשר בקרבו התאוות תאוה".

ועל זה נאמר אולי: "ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו ויראו את האלוקים ויאכלו וישתו". ואולי אלה הם 70 הזקנים בהר סיני, וגם שם ויאכלו וישתו.

רעיון נפלא זה אולי עומד בבסיס הסיפור של מרים ואהרון במשה. כשהתורה אומרת "והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה", היא מכוונת גם לבסיס של תיקון המידות ובראשם הענווה, כבסיס לכל ההתעלות הנבואית והרוחנית. משה העניו מכל אדם הוא א"כ המודל לבסיס הנבואה, מידות טובות ומתוקנות כפי שפסק הרמב"ם להלכה ורק כך אפשר לעלות ברוחניות.

ענותנותו של משה היא א"כ המפתח למעלה המיוחדת שלו ושל נבואתו גם ביחס לאהרון ומרים, ולכן הפסוק "והאיש משה עניו מאד" מוכן מאד בהקשר של הנבואה.

שבת שלום ומבורך!

2

